

"Vil man ramme plet, må man opgive ønsket om at ramme plet."

FREDRIK LUNDIN

Af Ivan Rod

-Det, jeg oplever med det her orkester, er noget, som jeg ikke for alvor har oplevet i andre orkestre. Det føles i den grad som om, vi alle trækker på samme hammel. Det er et kollektivt orkester. Vi føler os trygge ved hinanden. Vi har hele tiden en fornemmelse af, at vi er på vej i samme retning. Hvis der er en, der bevæger sig i en anden retning, er det med største sandsynlighed et bud, vi andre kan forholde os til. Og det er sgu usædvanligt. Så vi kan ikke holde op med at fortælle hinanden, hvor fede vi er.

Det er Lundin / Danemo Kvartet og dens debutplade, Fredrik Lundin taler om.

Fredrik Lundin og Peter Danemo har fulgt hinanden gennem flere år. De har spillet sammen i forskellige konstellationer, under forskellige kapelmestre. Lundin / Danemo Kvartet har derimod kun kendt verden i fire-fem år. Kvartetten opstod, da Fredrik Lundin og Peter Danemo efter længere tids tale om at „lave noget seriøst sammen" inviterede Danemos „legekammerater", Jacob Karlzon og Mattias Svensson, på besøg i Malmø. Inden de fire var blevet et egentligt orkester, blev de - på et afbud fra et andet orkester - bedt om at optræde i JazzHouse i København. Og da koncerten blev en succes, var orkestret pludselig en realitet.

-Efter et par år tænkte vi: Vi er så fantastiske som kvartet, at vi må lave en plade. Samle musikken på en eller anden måde. Vi lavede ingen aftaler med nogen på forhånd, fordi vi kun ville udsende en plade, hvis den blev fed. Det påvirker jo et orkester at komme i studiet, hvor man får mikroskop på alle de små ting og pludselig kan høre ting, man ellers ikke hører. Musikken kan ændre sig af det.

Men det blev til en plade. En dobbelt-cd indspillet over to gange to dage. Og mixet over fire dage. Og resultatet?

-Den er blevet så tæt som overhovedet mulig på at være perfekt, fortæller Fredrik Lundin.

-Og dét er en følelse, man meget sjældent får som jazzmusiker i Danmark - fordi pengene er så små og markedet så lille, at der sjældent er tid til at arbejde nok med tingene.

-Det at bruge fire dage på at mixe en jazzplade - det lyder ikke af noget videre, og slet ikke når man ved, at popfolk kan bruge flere måneder på at producere deres plader - men det er luksus i jazz-sammenhænge. Vi har arbejdet usædvanlig meget med den. Både i studiet og under mixningen.

-Vi lavede nogle frie improvisationer, som vi arbejdede meget med. Peter Danemo og en af vores gæster, Carl Quist Møller, havde øvet sig sammen et par dage og havde fået nogle

grooves til at fungere. De blev vores udgangspunkt. Vi improviserede i en grad, som jazzkvarteer sjældent gør. Så pladen er blevet en anderledes blanding af ting:

Der er numre, som man kan henregne til almindelig kvartet-jazz, og så er der nogle, som ikke lyder som noget, jeg før har hørt. I hvert fald ikke i den sammenhæng.

JS: -Men hvad var pointen med pladen? Var det at opgøre summen af jeres fælles erfaringer? Eller var det produktet eller processen, der var afgørende?

Lundin: -Jeg har ikke tænkt så specifikt på det. Jeg har lavet andre plader, som klart var et produkt. Min forrige i eget navn, „People, Places, Times & Faces“, var klart et produkt, vi arbejdede frem mod, Trine-Lise Væring og jeg. Vi byggede simpelthen en musikskulptur med dét formål. Bom! Så lavede vi en plade. Og spillede en tur da vinu alligevel var her og havde musikerne. Det var ikke fordi, vi havde tænkt os, at der ikke skulle ske mere, men pladen var klart i fokus.

-Den nye plade er mere et billede på, hvordan kvartetten er lige nu. Blitz! Og så fortsætter vi ad den vej, vi var begyndt. Det vil sige -der sker selvfølgelig ting i studiet, som påvirker os i nye retninger og gør os opmærksom på elementer i vores musik, som vi enten ikke havde været opmærksomme på eller havde glemt var der. Elementer som vi nu vil tage op til fornyet overvejelse. Men pladen som sådan er bare et forsøg på at dokumentere, hvordan vi lyder, nu. Og arbejdet med den et forsøg på at finde ud af, hvordan vi fungerer i det lille koncentrerede rum, som et studie er.

JS: -Men hvad var jeres vision, da i startede? Havde I en klar retning, eller begav I jer bare ind i studiet åbne over for at tingene kunne udvikle sig i potentielt ukendte retninger?

Lundin: -Det var vores vision, at det gerne måtte flytte sig. Men det endelige resultat stemmer egentlig nøje overens med vores forestilling om, hvordan det skulle forme sig. Pladen er, som vi håbede, den ville blive. Men man har altid forbehold overfor sig selv, før man går i studiet. Fordi det er så svært.

-Den første dag blev vi da også usikre på, om vi nu var så gode, som vi troede, fordi det ikke rigtigt ville lykkes. Vi kunne ikke komme i gang. Og sådan er det ofte, når man går i studiet. Man glemmer det bare fra gang til gang. Men et øjeblik blev vi grebet af panik. Allerede på andendagen gik det dog fint. Så resultatet blev et billede på, hvordan vi fungerer.

-Vi er, synes vi selv, åbne og intuitive, når vi spiller. Vi har lært os selv ikke at forcere noget som helst frem. Vi spiller meget efter, hvad der føles rigtigt og behageligt lige nu. Så vores koncerter kan være vidt forskellige. Eller de kan være ens, hvis omstændighederne er ens. Men havde vi ikke fået det så godt i studiet, som vi endelig fik, var pladen blevet noget lort. Vi ville bare ikke forcere.

-Det er noget, som i særdeleshed Peter Danemo og jeg er blevet bevidste om. Peter og jeg har begge været igennem en udvikling, der er gået ud på at sortere fra, at finde ud af hvad vi vil og ikke vil. Det er der ikke noget usædvanligt i, kan man sige. Men vi har fulgt samme udvikling. Det nytter ikke at forcere. Det nytter ikke at lade sine forventninger til aftenen eller

den næste frase stå i vejen for musikken.

-Det lyder i og for sig meget banalt - men det har været lidt af en revolution for mig. Det befrier en at tømme sig for forventninger og i stedet - på buddhistisk vis - hvile i situationen.

-For mig er det helt fysisk. Jeg kan mærke, når jeg forcerer. Jeg bliver stiv i nakken af det, fordi det er så fysisk krævende at spille saxofon.

JS: -Nu taler du om fysiske spændinger, men hvordan er det med at forcere blevet til en bevidsthed for dig?

Lundin: -Jeg måtte finde ud af, hvorfor jeg var utilfreds efter en koncert. Jeg måtte erkende, at det ikke nyttede at stå og blive sur på mine medmusikere, fordi de ikke spillede, som jeg havde tænkt mig. Jeg måtte tværtimod lære at rette mig efter, at det var sådan, de spillede. Og så måtte jeg bidrage på en måde, der kunne få det det at flytte sig - et eller andet sted hen.

-Målet er selvfølgelig, at jeg ikke når at tænke tanken men bare reagerer så intuitivt, at man i og for sig ikke kan tale om en forsinkelse eller et omvalg, men bare kan tale om, at man hele tiden flytter sig sammen.

J S: -Hvad kommer den bevidsthed ud af? Er det ud af erfaring eller ud af en kunstnerisk nerve?

Lundin: -Det ved jeg sgu ikke. Selvfølgelig bygger det, man vælger at gøre, på de erfaringer, man løbende høster. Men jeg har i en ængere periode været inde i en intellektuel proces, som er affødt af en følelsesmæssig frustration omkring det, jeg har lavet.

-For nogle år siden medvirkede jeg på Kenneth Knudsens plade „Sounds and Silence”. En meget svært forståelig plade. Man kan næsten ikke kalde det, der er på den, for musik. Det er en musik som nægter at være udtryksfuld, nægter at fortælle historier. En musik som ikke vil noget. Som ikke engang er en tilstandsbeskrivelse, men bare er resultatet af et forsøg på at kreere en form for rum eller landskab, hvori en lytter kan være, og vælge at lytte eller have sine egne tanker i fred. Det lyder meget som meditationsmusik, og alligevel er det det ikke. Den meste meditationsmusik er gennemskuelig og behagesyg, og det er den her så langt fra. Den går langt udover behagesygen. Den er et forsøg på at unddrage sig ethvert musikalskt kriterium. På den måde rører den ved nogle helt grundlæggende ting i musikken.

-Min meget specielle opgave i den sammenhæng var, at træde ind i universet og forsøge at lade være med at ville. At lade være med at udtrykke følelser. At lade være med at fortælle historier. Jeg har altid følt, at jeg er udtryksfuld og har talent for at fortælle historier. Så det var bagvendt for mig. Jeg skulle simpelthen prøve at småsnakke lidt med mig selv, mumle lidt fraværende, som man gør, når man går og laver noget andet. At lave musik på den måde var fantastisk svært.

Men det var samtidig enormt spændende. Det univers, som jeg skulle tilføre noget, tillod simpelthen ikke, at jeg greb til kendte knob eller sange. Alt faldt til jorden, hvis ikke det opstod i den konkrete situation.

-Samtidig spillede jeg i et improvisationsorkester, Sound of Choice, som også prøvede at etablere landskaber, som folk kunne gå ind i og fortælle deres egne historier, kommunikere dem tilbage til os, så vi kunne skabe helt nye landskaber.

-Under jazz-festivalen gav jeg en solokonzert i Rundetårn. Opgaven dér var at spille en times musik, mutters alene. Jeg ville undlade at udtrykke sjælekvaler - som man jo meget sjældent føler, når man spiller. Man føler så meget andet. Jeg ville prøve bare at afgive en lind strøm af fortættet stemning - at lave et musikalsk univers uden mig i centrum - og det kan virke ret svært, eftersom jeg var alene på scenen.

-Jeg fik de mest forskelligartede reaktioner fra publikum. En blev rasende på mig. Det var faktisk min søster.

Hun blev meget rasende og ville ikke tale med mig bagefter. Vi fik først talt sammen et par dage senere. Hun kunne simpelthen ikke forstå, at jeg så sådan ud inde i hovedet. Det forskrækkede hende frygteligt. En anden, som jeg ikke var i familie med, mente, at det her var perfekt meditationsmusik. Det var en utrolig oplevelse, men det var altså mit forsøg på at gøre det umulige - at bringe soloinstrumentalisten væk fra centrum.

-Meget musik - og især jazz - er bygget op omkring en ener i front. Og i den romantiske kunstforståelse gerne én, der er syg eller døende eller vanvittig. Jo dårligere han har det, jo bedre. Men med „Sounds and Silence“ og Sound of Choice opdagede jeg, hvor ekstremt behageligt det var ikke partout at skulle stå og vræle sig fuldstændig rødsprængt i øjnene, ude på scenekanten, i hver eneste nummer, men ligesom kunne flyde på bølgerne og lade fokus i gruppen skifte konstant. I modsætning til at have en solist, næste solist ti minutter senere, og hvis vi er heldige en bassolo. Altså, en mere cirkulær end målrettet vej.

-Vi har prøvet at få det koncept ind i de rimeligt traditionelle sange, vi i og for sig spiller på den nye plade. Musikken skulle være rar at høre på, og samtidig skulle der være noget udfordring i den.

Der skulle foregå noget. Man skulle få en fornemmelse af, at noget ulmer. Men der måtte ikke være noget på den, som var grimt. Det var meget vigtigt for mig. Jeg bryder mig ikke om, at tingene lyder grimt. Det skulle lyde godt hele tiden.

JS: -Hvorfor en dobbelt-cd?

Lundin: -Vi kom simpelthen til at indspille for meget musik. Men vi syntes selv, at det var så godt, at det ville være synd, hvis man gik glip af noget. Derfor udgav vi hele lortet. Vi fik oven i købet den originale idé, at dele musikken op i „danse“-numre og „drømme“-numre. De mere ekspressive ting på den ene cd og de overvejende introspektive på den anden. Deraf titlen: „Music for Dancers and Dreamers“. På den måde fik vi i samme pakke to forskellige cd'er med hver deres distinkte særpræg og stemningsmæssige homogenitet. Har man lyst til, at der skal være gang i den, kan man sætte den ene på. Har man lyst til ikke at blive forstyrret for meget eller sidde og stirre ud i luften, kan man sætte den anden på.

JS: -Hvordan finder du en balance mellem noget, der er rart, og noget der er så eksperimenterende, som du antyder? Du siger, at din søster syntes, der var for meget støj på tråden for hende.

Lundin: -Mellem søster og bror er der jo støj på tråden alligevel. Statisk støj. Rollemønstre som er kraftigere end noget andet. Jeg forskrækkede hende jo ved at vise sider af mig selv, som hun ikke havde troet fandtes. Og det gjorde hende bange. Men den menige tilskuer har jo ikke så følsomme fornemmelser. Han kan bare sige „nå, sådan ser han ud inde i hovedet!“.

-Men jeg vil sige, at det sgu er lykkedes meget godt på pladen at forene det rare med det eksperimenterende. Selv om jeg nogle gange kan frygte, at den er blevet for pæn.

-Jeg er ofte ude for, live-situationer, at det kikser. At der enten er for meget det ene eller for meget det andet. Men netop fordi vi med det her orkester har fundet ud af ikke at forcere tingene frem, så fungerer det. Det bliver ofte æstetisk rart, uanset hvad vi gør. Hvis noget larmer eller skramler eller squiker, så har det en musikalsk funktion, der gør, at det ikke skaber ubehag. Jeg har ikke noget ønske om at skabe ubehag hos folk. Jeg blev faktisk frygteligt ked af, at min søster følte et ubehag. Det er jo ikke det, man ønsker. På den anden side: Hellere det end at folk ingenting mærker.

-Jeg kan i spillesituationer mærke, når folk synes, det er grimt. Men selv da kan jeg være nødt til at fortsætte lidt endnu, fordi at stoppe ville være værre. Der ville være som at hive proppen ud af karret og lade hele lortet, inklusive tilskuere, løbe ud. Somme tider har det en funktion at holde fast, og tilskuerne elsker én, når de pludselig forstår, hvad man ville, og at det hele ikke var så forfærdeligt alligevel.

-Men det er klart svært at holde balancen mellem at være kompromiløst søgende, og samtidig lave noget som behager, eller som folk føler, de kan bruge.

-Det sker meget ofte i live-situationer, at jeg begynder at tænke for meget over, om folk kan li' det. Det troede jeg engang naivt, at man ville vokse fra. At man ville blive så sikker på sig selv og det, man lavede, at man ikke ville skænke det en tanke. Men det gør jeg stadigvæk. Man slipper aldrig af med usikkerheden, om man nu har folk med sig. Der er selvfølgelig aftener, hvor man ikke tvivler et øjeblik, fordi man kan mærke, at de er der. Men som oftest er der en lille tvivl, der nager.

JS: *-Er du religiøs?*

Lundin: -Ikke i gængs forstand. Jeg har nok fået lavet min egen religion omkring musik, og så har jeg jo et kristent livssyn, som man har, når man lever i denne del af verden. Men jeg kan ikke påstå, at jeg tror på en Gud i en eller anden forstand. Jeg tror på, at anstændighed overfor ens medmennesker er væsentligt.

JS: *-Du øser af en personlig fordybelse og taler om en grundlæggende anstændighedsfølelse overfor dine medmennesker. Tror du på, at du har noget at give andre? Og i givet fald hvad?*

Lundin: -Jeg har ikke nogen Messias-aspirationer. Jeg tror virkeligt på, at det jeg er nødt til at lave - den musik som jeg føler, at jeg på en eller anden måde har et vist tag på - gør noget for folk. Jeg føler lidt, kan man så sige, at jeg har en mission med det, jeg gør. Jeg føler virkelig, at hvis bare jeg er pinagtigt ærlig med det, jeg gør, så vil det, der kommer ud af det, også gøre

godt, på den ene eller den anden måde. Jeg er ikke i tvivl om, at jeg har noget at byde på. Så svaret må være ja.

-Men jeg har altid vejet en lille smule tilbage for religioner og alt, hvad der på et eller andet tidspunkt kommer til at lugte bare en ganske lille smule af fanatisme. Jeg tror ikke, at jeg egner mig til at være religiøs i den forstand.

JS: *-Men religion er jo ikke fanatisme, det er jo fællesskab.*

Lundin: -Selvfølgelig. Men der ligger altid en mulighed for fanatisme. Man møder folk, som mener, de har set lyset - i større eller mindre målestok. Og det irriterer mig altid. Jeg synes selv, jeg har set lyset. Men jeg prøver dog ikke at pådutte andre den samme mening som mig. Men altså, religiøs? Jeg nævner kun buddhisme, fordi det at befri sig for sine ønsker og forventninger minder mig om buddhisme. Det lykkedes mig faktisk, da jeg var yngre, at kæmpe mig et stykke vej ind i den lille pamflet „Bueskydning og Zen“. Jeg forstod meget lidt af det dengang. Men noget af det er vendt tilbage til mig. Også når jeg taler om det her nu. Hvis man vil ramme plet i skydeskiven, må man opgive ethvert ønske om at ramme. Det lyder som volapyk, men det passer på en eller anden måde. Man må have sit jeg af vejen, så det ikke står i vejen for det naturlige, kreative flow. Nogle vil måske kalde det berørelse af Gud. Man må ikke stå i vejen for det, der kommer direkte tra ham. Mange musikere mener, at deres musik kommer fra Gud, og at det gælder om ikke at stå i vejen, men til gengæld at være hjælper og kanal. Det handler om ikke at have nogle ønsker om at præge, men tro på at man kan formidle, uden at der går for meget til spilde i processen. Og det er selvfølgelig svært at kombinere med alle de teorier, man også skal have. Men man må forsøge.

JS: *-Det lyder lidt som en kamp med viljen?*

Lundin: -Helt klart. Som sagt har jeg altid syntes at min musikalske identitet var den der med det kraftige udtryk, solisten i fronten. Sådan har alle andre set mig, har jeg indtryk af. Det var mit image, det billede folk havde af mig, det jeg er blevet brugt til. Min rolle har været at komme ind og være Fredrik Lundin - helt fremme og helst frenetisk vrælende i hvert andet nummer.

-Jeg føler lidt, at det var den der Kenneth Knudsen-optagelse, der fik mig til at se lyset. Det kan også være, at det bare er en naturlig proces. Men jeg blev sgu træt af at stå der og - det lyder lidt groft, og det er egentligt ikke det, jeg mener, men alligevel - trække læsset. Somme tider var det altså den opgave, jeg fik. At trække læsset med den energi, som jeg i hvert fald havde på det tidspunkt. Og dét blev jeg træt af. Så var det måske meget naturligt, at jeg havde en trang til at træde tilbage og lade andre tage over. Og så passede det oven i købet fint med, at jeg pludseligt opdagede, at der også var andre måder at lave musik på.

-Denne her måde at tænke musik på forekommer mig ikke at være så almindelig blandt vestlige jazzmusikere. Men der er andre steder i verden, hvor man laver musik, som intet som helst har med „jeg“ og hovedpersoner at gøre. Hvor det i den grad handler om kollektiv bevidsthed og ikke om at udtrykke én sønderbrændt kunstnerisk sjæl.